

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

«Ա.ՆԱ. ԵՍ ԶԵՅԻ ՄԵԾ ՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՒԵՏԻՍ ԿՈՒՏԱՄ» : ՂՈԿ. Բ. 10

ՀԱՏՈՐ 29.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 16. 1874.

ԹԻԻ 37

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Իրար սիրել : — Փառաբանութեան զօրութիւնը : — Աղէկ առաջարկութիւն մը : — Հրապարակու եղած կրօնական պաշտաման ծախքը : — Մանկատան շինքի մը : — Մահարայի անապատը : — Ծանուցում : — Պրուսայէն նամակ մը : — Տիվրիկէն ծանուցում մը : — Հաւատարմութիւն : — Քաղաքական լուրեր :

ԻՐԱՐ ՍԻՐԵԼ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՐԵՆԻԱՆ իր վերջին քարոզին մէջ ըսաւ : «Կը տեսնե՞ս հոգի մը որ Աստուծոյ պատկերն ունի իր վրայ, սիրէ զանի, սիրէ : Օր մը դու և նա մէկտեղ երկինք պիտի երթաք. ապա սիրեցէք զիրար, և բարիք ըրէք իրարու : »

ՓԱՌԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդ մը ամայի կղզի մը ինչալով, իր ազատուելուն համար օր մը անցուց ծովապահութեամբ և աղօթքով, բայց օգնութիւն մը չեկաւ : Ուրիշ օր մ'ալ անցուց շնորհակալութեամբ և փառաբանութեամբ, և ահա իրիկուան դէմ նաւ մը եկաւ և ազատեց զանի : Կը տեսնե՞ք որ երբ անիկա Աստուծոյ ողորմութիւնը գովելու սկըսաւ, նոր ողորմութիւն շնորհուեցաւ անոր : Տէրը լսեց «անոր փառանքան ձայնը» :

ԱՂԵԿ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հնդկաստանի մէջ Անգղիոյ և Ամերիկայի եօթը միսիոնարական ընկերութեանց միսիոնարները հրաւիրած են իրենց ընկերութիւններուն պաշտօնատարները, որ միաբանութեամբ զրկեն փոփոխակի երկու յաջողակ Անգղիացի և Ամերիկացի պաշտօնեաներ որոնք ձմեռը Հնդկաստան անցունեն և Անգղիերէն քարոզեն Սէյլանի, Մաուրասի, Կալիպթայի, Պոմպայի և ուրիշ մեծամեծ քաղաքներու մէջ Անգղիերէն խօսող բնիկներուն : Միսիոնարք ասիկա ընելու քաջալերուած են անցեալ ձմեռ Հնդկաստան պատուով Ամերիկացի միսթըր Սիլվէյի յաջող քարոզութիւններէն :

Նաև միսթըր Թէյլըր անուն ուրիշ Ամերիկացի քարոզիչ մը մօտեցաւ մեծ

յաջողութեամբ քարոզեց Մաուրաս և Կալիպթա Անգղիացուց և Անգղիերէն խօսող տեղացուց, և այն երկու քաղաքներուն մէջ հարիւրաւոր անձինք դարձի եկան, և գործը տակաւին մեծ զօրութեամբ յառաջ կ'երթայ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՒ ԵՂԱԾ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄԱՆ ԾԱԽՔԸ

Մարդիկ երբեմն կը գանգատին, երբ հրապարակաւ եղած կրօնական պաշտաման ծախուց համար իրենցմէ ստակ կը պահանջուի : Սակայն հրապարակաւ կրօնական պաշտօն չի կրնար ըլլալ առանց ծախուց, և պէտք է որ մէկը տայ այս ծախքը : Կրնայ ճշմարիտ երկրպագու համարուել այն մարդը որ այս ծախքէն իրեն ինկած բաժինը հատուցանելէ կը փախչի :

Մեր կրօնական պաշտաման համար պէտք եղած ծախքերը, կ'ըսէ Ամերիկացի հեղինակ մը, պաշտաման էական մասն են : Հրէական տնտեսութեան ներքեւ երկրպագու մը առանց նուէրի չէր կրնար Աստուծոյ մօտենալ, և նոր Կտակարանը Քրիստոնէից երկրպագութիւնը նոյն հիման վրայ կը դնէ : «25.ք դիտեր», կ'ըսէ, «որ տաճարին մէջ աշխատողները տաճարէն կ'ուտեն. ու անոնք որ սեղանին պաշտօնեաներն են, սեղանէն բաժին կ'առնեն : Ասանկ ալ Տէրը հրաման տուաւ, որ Աւետարանը քարոզողները Աւետարանէն ապրին» (Ա. Կորնթ. Թ. 13, 14) : Այսպէս, կրօնական պաշտաման համար ծախք ընելուն և Հրէից նուէր բերելուն մէջտեղ համաձայնութիւն մը կայ :

Աստուած այս ծախքերը կրօնական պաշտաման մէկ մասն ըրած է. բայց և այնպէս ոմանք այս նպատակաւ ստակ կու տան այնպէս՝ որպէս թէ տուն կամ խանութ կը վարձեն կամ ուրիշ առուտուր մը կ'ընեն, այսինքն՝ որչափ հնար է աղէկ սակարկութիւն կ'ընեն, ըսել է թէ կը

ջանան ըստ կարի քիչ տալ, կամ աւելի բացայայտ ըսենք, ստակ կու տան ոչ թէ այնպէս, ինչպէս կրօնական պաշտաման համար տալ կը վայելէ, այլ ինչպէս որ աշխարհային կամ առևտրական գործի մը համար կը տրուի : Այսպիսիներն երբեմն նաև իրենց խոստացածը վճարելու կը դանդաղին, համարելով թէ այսպիսի խոստում մը կատարել, հասարակ պարտք մը վճարելու չափ պարտաւորիչ չէ : Կը կարծեն թէ նուէրը զոր պիտի ընեն՝ բարերարութիւն, ողորմութիւն, պարգև է զոր կրնան չընել, և կամ այն ատեն ընել, երբ իրենց դիւրին է : Արդ, կրօնական ծախուց նկատմամբ ոմանց այս դադափարը բոլորովին սխալ է : Կրօնական պաշտաման ծախուց համար ստակ տալ լոկ աշխարհային գործ չէ, այլ, ինչպէս ըսուեցաւ, Աստուածային երկրպագութեան մէկ մասը, ինչպէս են աղօթքը, երգը, քարոզը, այլովքն հանգերն :

Աստուածային երկրպագութիւնը երկու բանէ կը բաղկանայ : Սիրտը հոգևոր շարժումներ ունի, բայց ասոնց հետ միանգամայն կից ըլլալու են ձեռքի նուէրները : Կրօնը հոգևոյն մէջ կը սկսի ապաշխարութեամբ և հաւատքով, բայց ասոնք ոչինչ են, եթէ սիրոյ և հնազանդութեան կեանք մը յառաջ չեն բերեր : Եւ սէրն ու հնազանդութիւնը սէր և հնազանդութիւն չեն, եթէ յարմար գործքերով չեն տեսնուիր : Ինչպէս լուսոյ, նոյնպէս սիրոյ, բնական է ինքզինք ցուցնել : Ճշմարիտ Քրիստոնէին սէրը մղելու է զանի ընել այն նուէրը որ Աստուածային պաշտաման մէկ մասն է :

Ինչպէս էր հին տնտեսութեան ատեն, նոյնպէս է հիմա : Սեղանին վրայ բերուած նուէրը կը բերուէր իբրև Աստուծոյ սահմանուած, և իբրև յարմար յայտարար նուիրատուին կրօնական զգացումներուն, և կը գործածուէր սեղանին պաշտօնեաներուն պիտոյիցը համար : Այսպէս, Տէրը կարգադրելով որ «Աւետարանը քա-

րողողները Աւետարանէն ապրին», կարգադրեց որ այն նուէրները, որոնց միջոցաւ երկրպագութիւնը կը պահպանուի, թէ՛ յայտարար ըլլան մեր կրօնական զգացումներուն, և թէ՛ մեր երկրպագութեան էական մէկ մասը: Աստուածային պաշտաման տուն մեր բերնէն ելած խօսքերը միայն բաւական չեն ցուցնելու մեր շնորհակալութիւնն ու յարգանքը դէպ առ Աստուած. խօսքերուն հետ բերելու ենք նաեւ սահմանեալ և յարմար նուէրը կամ տուրքը, և ասիկա ընելու ենք կրօնական նպատակաւ: Մեր նուէրը բերելու չենք այնպէս, որպէս թէ Ամենակարողին հետ սակարկութիւն մը, կամ անոր հոգեւոր օրհնութիւններուն փոխարէն հատուցում մը ընել կ'ուզենք, այլ իբրեւ յայտարար մեր սիրոյն և երախտագիտութեան որ առ Աստուած:

Կրօնական պաշտաման ծախուց նուէրներուն պէս, մեր ուրիշ բարեօրական նուէրներն ալ ցուցնելու են մեր սէրն առ Աստուած: Քրիստոս Տէրն մեր կ'ըսէ թէ, քաղցելոյն, ծաւաւելոյն, մերկին, հիւանդին և բանտի մէջ եղողին համար եղած որ և իցէ բան իբրեւ ինչ համար եղած պիտի համարի:

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ՇԻՐԻՄ ՄԸ

Հնդկաստանի մէջ Ակրա քաղքին մօտ շիրիմ մը կայ, զոր Մոնկոլներուն մէկ թագաւորը ժէ. դարուն մէջ շինեց ի պատիւ իւր կնոյ, և որ աշխարհիս վրայ գտնուած շիրիմներուն թերեւս ամենէն գեղեցիկն է: Շիրիմը կը կոչուի Մումթաճի մահալ, և կ'ըսուի թէ Գաղիացի ճարտարագետի մը առաջնորդութեամբ շինուեցաւ:

Այս յիշատակարանը շատ ընդարձակ և գեղեցիկ պարտէզի մը մէջ է, Ակրայէն երեք մղոն հեռու: Պարտէզը կը մտնուի տեսակ մը կարմիր քարէ շինուած, պատուական քարերով ընդերուզուած և Ղուրանին խօսքերով քանդակուած հոյակապ դռնէ մը: Դուռնէն մինչև շիրիմը 8½ աղբիւրք կան, որոնց մէջտեղինը 40 ոտք քառակուսի մարմարիոնէ շինուած է: Աղբիւրներուն երկու կողմը նոճիէ ցանկեր կան, պարտէզն ալ լեցուն է թուշններով, և վարդի, լեմոնի և նարնջի անուշ հոտերով, և առջևէն ճումնա անուն գետը կ'անցնի:

Շիրիմը կեցած է 30 ոտք բարձր ամբարտակի (Բէրաբա) մը վրայ, և իւրաքանչիւր ծայրը մէյմէկ աշտարակ ունի: Շիրիմը, ամբարտակը և

աշտարակները պատուական քարերով ընդերուզուած շատ ազնիւ մարմարիոնէ են: Բուն շիրիմը 245 ոտք բարձր է, իսկ գմբէթը 30 ոտք բարձր է և 70 ոտք արամադիծ ունի:

Կ'ըսուի թէ բոլոր Ղուրանը քանդակուած է այս շէնքին վրայ, և գիրքերը շատ գեղեցիկ են՝ շիրիմի դուրսէն սև մարմարիոնէ, իսկ ներսէն պատուական քարերէ:

Բայց ամենէն հարուստ գործն է թագուհւոյն տապանը կամ գագաղը: Ասիկա զուտ սպիտակ մարմարիոնէ է որուն վրայ քանդակուած են տեսակ տեսակ պատուական քարերով շինուած փափուկ ծաղիկներ: Այս ծաղիկներուն մէջ կայ ծաղիկ մը որ 300 հատ այլեայլ պատուական քարեր կը պարունակէ:

Գաղիացի ճանապարհորդ մը որ այս շէնքին սկսիլն ու աւարտիլը տեսած էր՝ կ'ըսէ թէ ասիկա կանգնելու համար 20,000 մարդ 22 տարի աշխատեցան, և եղած ծախքը, հիմակուան ստակներուն հաշուով, իբր 13,000, 000 լիւրա եղաւ: Կ'ըսուի նաեւ թէ 10 տեսակէ իբր 80,000 քաշ պատուական քար գործածուեցաւ այս շէնքին համար:

ՍՈՒՄԱՐԱՅԻ ԱՆՍՊԱՏԸ

Այս տարուան Աւետարների 7^{րդ} թուոյն մէջ վերոյիշեալ տիտղոսով յօդուած մը հրատարակուեցաւ, որուն մէջ տեղեկութիւն տրուեցաւ թէ Բօլֆս անուն Գերմանացի ճանապարհորդի մը առաջնորդութեամբ Ափրիկէի Սահարա կոչուած մեծ անապատը կարաւան մը պիտի ղրկուէր Եգիպտոսէն, երկրիս յիշեալ մասին անծանօթ կողմերը քննելու նպատակաւ: Բօլֆս հիմա Գերմանիոյ մէջ հրատարակած է իւր ճամբորդութեան պատմութիւնը, Կ'ըսէ թէ ճամբայ ելաւ Նեղոսի քով Օսիուդ կոչուած տեղէն 1873 զեկտեմբերի 17ին, և ի դարձին Գահիրէ հասաւ 1874 ապրիլի 15ին: Խըտիւր տուած էր անոր 100 ուղտ և 90 մարդ, և երեք նշանաւոր Գերմանացի անոր հետ ուղեկից եղած էին: Զուր առնուած էր երկաթէ տակառներով որոնց իւրաքանչիւրը կը տանէր 45 քաշ: Այս ճանապարհորդք անապատին մէջ իբր 1,700 մղոն տեղ գացին, որուն երկու երրորդը մինչև ցարդ քննուած չէր: Այցելութիւն բրինձ փարաֆրահ, ծախէլ, Արամազդ Ամին և Խարճէհ կոչուած ոստիաններուն, որոնց բոլորն ալ փոքր են, քիչ բնակչօք, բաց երկ-

րորդէն որ 17,000 բնակիչ ունի, և աւելի ունենալու ալ ընդունակ է: Ճանապարհորդք շատ պատուական տեղեկութիւններ ստացան ոստիաններուն և ուրիշ տեղերուն վրայ որոնց այցելութիւն ըրին, բայց ի զուր փորձեցին, իրենց դիտաւորութեանը համեմատ, երթալ յառաջ անապատին արեւմտեան մասը: Ահագին անապատ մը որուն բարակ աւազը շուտով հովէն լեռնաբերձ կը գիղուէր, և այնպէս կակուղ էր որ ուղտերը չէին կրնար երկար առեն վրայէն քաշել, արգելք եղաւ այս մարդոց դէպարեւմուտք յառաջանալուն: Բայց և այնպէս Խըտիւր շատ գոհ եղաւ այս Գերմանացի ճանապարհորդաց արշաւանքէն, և մեծ պարգևներով ղրկեց զանոնք իրենց երկիրը:

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Հալէպցի գրավաճառ պր. Մարտիրոս Յովհաննէսեան 1873, հոկտ. 10/22 թուականով Պաղտատէն մեղի գրելով և շարաթական և և ամսական Աւետարներ ուղեց, որոնց գիրք կ'ընէր 5 մէճիտիյէ, և իմացուց մէղի իր նամակին մէջ թէ այն ստակը պատրաստ էր իր քով, և քիչ ատենէն պիտի ղրկէր:

Աւետարներն երբ շարունակ ղրկուեցան անոր և գեռ կը ղրկուէին, բայց խոստացուած ստակը չեկաւ: Ապրիլ 29 թուականով նամակ գրեցինք անոր խնդրելով որ վերոյիշեալ գումարին չափ փութայի փուլ ղրկէ նամակով, բայց մեր նամակին ալ պատասխան չտրուեցաւ: Ուստի յիշեալ քարեկամին հիմա ուր գտնուիլը չգիտնալով, Աւետարների միջոցաւ կը խնդրենք որ այն գումարը մեղի ղրկէ. ուրիշ բարեկամներէ ալ կը խնդրենք որ, եթէ յիշեալ գրավաճառ պր. Մարտիրոս Յովհաննէսեանին ուր ըլլալը գիտեն, մեղի իմացնեն:

Աւետարների համար:

ՊՐՈՒՍԱՅԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Տասուերկու տարեկան Տէմիրտաշցի աղջկան իր մօրը քովէն գաղտ առնուելուն դէպքն անցեալ Աւետարների մէջ պատմուեցաւ, եւ ըսուեցաւ թէ կառավարութեան դիմուած է այս բանին համար, եւ կը սպասուի տեսնել թէ գործը ինչ եւք պիտի ունենայ: Հետեւեալ նամակն այս դէպքին վրայ սա տեղեկութիւնները կու տայ:

Օգոստոս 12/24 ին տեղույս Աւետարանական կողմէն տրուած Բաբբերը Էդուէր Ժողովքին մէջ կարդացուեցաւ, եւ անմի-

ջապէս հրամայուեցաւ որ Յունաց տեսրոգին թուղթ գրուի եւ Տէմիրտաշի Յոյն չորպաճիններուն լուր տրուի որ օգոստոս 14/26 ին աղջիկը հետերնին առնելով Դուռը դան : 26 ի նիստին տեսրոգը չեկաւ , քանզի անոր թուղթ գացած չէր . չորպաճինները ներկայացան , բայց աղջիկը իրենց հետ չբերին : Ուստի ժողովը նոր հրամաններով ստիպեց զչորպաճիս որ 29 ին աղջիկը եւ զայն գրաւողները հետ առնելով ներկայանան ժողովոյն , գրագրին ալ հրամայուեցաւ տեսրոգին թուղթ մը գրել : Այն օրը տեսրոգը Կոստանդնուպոլիս երթալով ժողովին չներկայացաւ , եւ Տէմիրտաշի Յոյնք եկան առանց աղջկան , եւ իմացուցին թէ նա վախնալուն դրացոյ մը տուն գացած էր , ուստի եւ չէին կրցեր զանի հետ բերել : Ժողովը իւր հրամանները սաստկացնելով պահանջեց որ օգոստոս 31 ին անպատճառ աղջիկը բերուի : Սոյն օրը Տէմիրտաշի Յոյն մը գալով իմացուց թէ աղջիկը Ռուսաց հիւպատոսին տունն էր : Ժողովը խիղջն հիւպատոսին թարգմանը փնտռել տուաւ , բայց թարգմանն այն օրը չգտնուեցաւ : Վերջապէս սեպտեմբերի 2 ին աղջիկը թարգմանին ձեռքով կառավարութեան դուռը բերուեցաւ : Ժողովին մեծ մասը , այսինքն Մահմետական անդամները , ուզեցին աղջիկը դարձնել իւր մօրը , բայց Լուսաւորչական Հայոց եւ Յունաց ներկայացուցիչները Ռուսաց հիւպատոսի թարգմանին հետ դէմ կեցան , ուստի եւ ժողովը որոշեց Բարձրագոյն դրան հարցունել , եւ մինչեւ անկէ պատասխան գալը աղջիկը Հայագգի ազնուական ընտանիքի մը յանձնեց :

Յ. Դ. Երեկ իրիկուն աղջկան մայրը Տէմիրտաշէն Պրուսա եկաւ իւր աղջիկը տեսնելու , բայց չկրցաւ տեսնել : Այս կիրակի առտու նորէն գնաց , բայց ըսուեցաւ անոր որ աղջիկը հոս չէ : Կը հասկցուի որ Յոյնք այս առտու կանուխ աղջիկը փախուցած են , եւ Յոյն պատանի մը գտնելով անոր հետ պիտի ամուսնացունեն , որպէս զի մայրն այլ եւս աղջիկը պահանջելու իրաւունք չունենայ :

Ինչ սոսկալի անիրաւութիւն . 12 տարեկան աղջիկ մը գաղտ մկտել տալ , զանի իւր այրի մօրը դարձնելու դէմ կենալ , եւ ուրիշ հնարք չունենալով զանի մօրմէն զատ պահելու , առանց մօրը հաճութեանը կամ գիտութեանը ամուսնացնել :

Յունաց այսպէս ընելը մանաւանդ Կառավարութեան դէմ անարդար է , քանզի առանց սպասելու դատին վախճանին եւ Բարձրագոյն դուռնէն գալու պատասխանին աղջիկը կառավարութեան դրած տեղէն գողնալով ամուսնացնելը՝ դատը կառավարութեան իրաւասութենէն յափըջ

տակել է , ուստի կը յուսացուի թէ կառավարութիւնն իւր պատինն այսպէս յանդգնաբար անարգողներն անպատիժ պիտի չթողու :

Պրուսա , 6 սեպտ. 1874

ՆԻԿՈՂՍՅՈՍ

ՏԻՎՐԻԿԵՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ ՄԸ

Ուրախութեամբ կը հրատարակենք այս ծանուցումը , յուսալով թէ անպտուղ չի մնար :

Սիրելի եղբարք ի Տէր .

Ըստ Աստուածային սահմանադրութեան , համայն Գրիստոնէից սրբազան համարած եւ կատարած պաշտամունքը մենք եւս յարգելով եւ ուղեւով կատարել , վեց տարիէ ի վեր փափաքեցանք հոս մեզի համար ժողովարան մը շինել , եւ ամէն ջանք ի գործ դնելով կարող եղանք իբր քսան եւ եօթն հազար դահեկանի գումար մը հաւաքել : Այս գումարին իբր վեց հազարը մեր բարերարներէն ընդունած ենք ի նպաստ մեր սուրբ նպատակին , որուն համար նաեւ ծախք ըրած ենք վերոյիշեալ ամբողջ գումարը , բայց չենք դեռ աւարտած չէ : Մեր նպատակն ի գլուխ հանելու , այսինքն մեր ժողովատեղին աւարտման հասցնելու համար , տակաւին կը կարօտինք իբր տասն եւ հինգ հազար դահեկանի , զոր տեղոյս եղբայրները տալու անկարող են , քանզի քարոզչի եւ դպրոցի ծախքերը բոլորովին եղբայրներուն վրայ են : Արդ յիշեալ արտաքոյ կարգի ծախքին համար տեղացի եղբարք ուրիշ օգնական մ'ալ չունենալով , ստիպեալ են դիմել բարեսիրական նպատակներու համար օգնութիւն ընելու . յօժար անձանց , յուսալով Փրիչին սա խոստմանը թէ , «Ով որ դուռը կը զարնէ՝ պիտի բացուի անոր» :

Մեր այս նպատակին օգնել ուզող բարեսէր անձինքներէ կը խնդրուի իրենց նուէրը յանձնել այն անձանց զոր Պոլիս գտնուող Տիվրիկի եղբարք պիտի ցուցնեն :

Ի դիմաց Տիվրիկի Աւետարանական եղբարք

ՅԱԿՈԲ ՄԱՆԵՆՏԵԱՆ
ԽԱՉՏԱՌԻ ԿԱԶՄՈՋԵԱՆ

Տիվրիկ , 28 յունիս , 1874 .

Վերոյիշեալ գրութիւնը մեր հայրենիքէն ընդունած ենք , եւ մենք եւս մեր հայրենակցաց հետ մեր ժողովրդական կարօտութեանը համար Աւետարանի միջոցաւ կը դիմենք Գրիստոնէայ աշխարհին , ծանուցանելով որ վերոյիշեալ նպատակին համար օգնութիւն ընել ուզող բարեկամք կրնան յանձնել իրենց նուէրը կիրակի օ-

րերը Լանկայի ժողովարանը պտ . Յովհաննէս Տօ—Մկրտիչեանի , իսկ ուրիշ օրեր անոր փոխանորդին թորոս աղա Մինասեանի Ամերիկացոց գրատունը :

Կոստանուպոլիս գտնուող Տիվրիկցի

ՍԱՐԳԻՍ ՊՈԿՈՒՐԵԱՆ

եւ ուրիշ 12 անձինք :

ՀԱՒԱՏՈՒՈՐԻԿ

Բաղէչէն գրուած նամակի մը մէջ , այն քաղքին երէցը պատ . Սիմոն խօսելով այցելութեան մը վրայ զոր քանի մը ամիս առաջ ըրած էր Հաւատուորիկ գեղը , կ'ըսէ .

«Կիրակի օրուան երկու պաշտօններուն ալ ժողովարանը լեցուն էր բազմութեամբ : Հինգ հոգի Հաւատուորիկ գեղէն , ուրիշ մ'ալ Մոկունք գեղէն , ընդունուեցան եկեղեցին : Երբ Տէրօջը սեղանը պատրաստուեցաւ , եւ խօսուեցաւ Գրիստոսի վրայ որուն մահուամբն այն արտօնութիւնը շնորհուեցաւ մեղաւորաց , եղած դիտողութիւններն այնպէս ազդեցութիւն ըրին հանդիսականաց վրայ , որ անոնք ոչ միայն արտասուք կը հոսէին իրենց երեսներէն վար , այլ եւ բոլոր մարմնով կը դողային : Բողբալան չհամարուած անձինք ալ ներկայ էին , եւ ասոնք ալ կ'արտասուէին :

Այս զարմանալի բարոյական փոփոխութիւնը որ այս գեղին մարդոց մէջ եղած է վերջին 15 տարուան միջոցին՝ Աստուծոյ սքանչելագործ զօրութեանը միայն կրնայ ընծայուիլ : Առաջ այս մարդիկն էին արիւնահեղ աւազակներ , եւ Մշոյ դաշտին վրայ գտնուած բոլոր գեղերը շատ կը հարստահարուէին ասոնցմէ , որոնք գրեթէ միշտ զինեալ կը յարձակէին գիւղերնորը մօտակայ գիւղօրէից վրայ , եւ ոչխար , եղ եւ բերք յափշտակելով կը տանէին , եւ յափշտակուած բաներուն տէրերը չէին համարձակիր անոնց ետեւէն երթալ , ապա թէ ոչ կը սպանուէին : Իսկ հիմա սուրբերը խօսեցող փոխուեցան : Այն մարդիկը հիմա , թէեւ հայհուդին եւ հալածութիւն , կը համբերեն : Աստուած ընտրեց Հաւատուորիկի եկեղեցին եւ դրաւ զայն լեռան մը վրայ , որպէս զի մարդոց սրտերուն վրայ Աստուծոյ զօրութեան ազդեցութիւնը յայտնի ըլլայ , եւ այսպէս հոգեւոր նորոգութեան գործը յառաջ երթայ Մշոյ դաշտին հարկաւոր գեղերուն մէջ : Նոյն իսկ Լուսաւորչական Հայք կ'օրհնեն զԳիողբականս որ ազատեցին դաշտը Հաւատուորիկի մարդոց ձեռքէն : Եթէ այս մարդիկն Աւետարանն ընդունած չըլլային , կառավարութիւնն անգամ կարող պիտի չըլլար նուաճել զանոնք :»

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետք. 4 ըստ Յուն. և Սեպտ. 16 ըստ Լատ. 1874.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Քանի մը օր առաջ Սուլթանը և բոլոր պալատականը Տոլմապաղէի պալատէն ելլելով Ձերաղանի պալատը դադին բնակելու : Կայսերական պալատին առանձնութեանը համար հարկաւոր համարուած է ստիպել Պէշիքթաշի և Օրթաքէյի մէջտեղէն անցնող շողեւանները Պոսֆորի Ասիական եղբայրները երթալ, և այս հրամանին դէմ գործող շողեւան մը 20 յիւրա տուգանք պիտի տայ : Կըսուի թէ Տոլմապաղէի պալատը հրդեհէ ապահովցնելու համար, պալատին թէ ներսը և թէ դուրսը փոփոխութիւններ պիտի ըլլան :

— Սուլթանին հրամանաւ կայսերական ընտանեաց անդամներէն երեք կայսերազուն պատանիք սկսած են պատերազմական արուեստին ուսումները սորվիլ առ այս վերաբերեալ յատուկ դպրոցին մէջ :

— Կուտինայի կուսակալ Եուսուֆ Թալիա Էֆէնտի Պուլտուրի կուսակալ եղաւ, և Մէմուրէթ էլ աղիզ կոչուած տեղւոյն (Խարբերդի) միւթէսարիֆը Սաիտ փաշա՝ Մարաշի կուսակալ անուանուեցաւ :

— Կըսուի թէ Կոստանդնուպոլսոյ քաղաքապետին Գատրի պէյի ամսական աւելցուելով եղաւ 23,000 դահեկան, կամ տարին 3,000 լիւրա :

— Բերայի և Ղալաթիոյ քաղաքապետութեան ժողովոյ անդամներուն վերջին ընտրութեան տատենը, յիշեալ չըջանին մէջ ստացուածքի տէր եղողներուն մեծ մասը չուղեց մասնակից ըլլալ ընտրութեան :

Լեանդ Հերալտ դիտողութիւն կ'ընէ թէ ընտրողները, քաղքին գործերուն վարչութեանը մէջ ձեռնհաս անձինք դնելու պատեհութիւնը զանց ընելով, իրենք դիրենք զրկած կ'ըլլան պաշտօնատարաց գէշ կառավարութեանը և թերութիւններուն դէմ դանդաղեցնելու իրաւունքէն :

— Կըսուի թէ մօտերս Պէշիքթաշու հրդեհին իրենց տունները կորսնցնող 57 ընտանիք վրաններու տակ կը բնակին, և թէ Սուլթանը մօտերս այն տեղէն անցնելով հրամայեց իր անձնական քսակէն 750 լիւրա բաժնել այն թշուառներուն :

— Բուսիոյ դեսպան Իկնադիէֆի դորապետը մօտերս Կոստանդնուպոլսէն մեկնեցաւ, խորհու մէջ Լիւատիա կոչուած տեղը Բուսիոյ կայսրը ողջունելու համար : Գեսպանին ասկէ

մեկնելէն առաջ, Կոստանդնուպոլիս բնակող Բուսիոյ հպատակներն ընծայ ըրին անոր սուրճի համար ոսկեղէն ամաններ և ճարտական երեք մեծագին անօթ :

— Պոլսոյ մէջ խրտիւին ներկայացուցիչը Աբրահամ պէյ մօտերս ի նշան յարգանաց ընծայ ընդունեցաւ խրտիւն գեղեցիկ շողեւարժ նաւակ մը որ շատ արագ կ'երթայ և փառաւոր կերպով շինուած է :

— Ըստ Լեանդ Հերալտի կառավարութիւնը սրոյած է մասնաժողով մը հաստատել, որ սովէն պատճառած կորուստները և տառապանքները պիտի քննէ, և ժողովրդեան կրած թրշուառութեանը դարման ընելու ամենէն աղէկ միջոցներուն վրայ տեղեկագիր մը պիտի մատուցանէ կառավարութեան :

Կը յուսացուի թէ այս մասնաժողովը փութով պիտի կատարէ իւր գործը, քանզի վիշտն արդէն ծանր է, և օգնութիւն հայթայթելու ժամանակն անցնելու վրայ է :

— Լեանդ Հերալտ կը պատմէ թէ օգոստոս 13/23ին փոքր նաւ մը որուն մէջ չորս մարդ և իբր 200 քաշ վառօդ կար՝ մօտեցաւ Այսլալդի եղբայրը, վառօդը հոն ցամաք հանելու նպատակաւ՝ առանց դիտութեան տեղւոյն մաքսին պաշտօնատարաց, բայց դեռ նաւը ցամաքը չհասած վառօդը բռնկեցաւ և նաւն ու մէջի մարդիկը կորսուեցան :

— Գրէթէ բոլոր Պանտըրմա քաղաքն օգոստոս 23/6ին կիրակի իրիկուն այրեցաւ սոսկալի հրդեհէ մը որ 11 ժամ տևեց : Հայոց և Յունաց եկեղեցիները, երեք դպրոց, մաքսատունը, կուսակալին պալատը, իբր 1,500 տուն, 500 խանութ, շատ մը թերանոցներ և մետաքսի գործարան մը հոյ ճարակ եղան : Կըսուի թէ իբր 189 տուն միայն մնացած է : Կենաց կորուստ չկայ, և բաւական ասղանք աղատուած են : Քանի մը օր առաջ կառավարութիւնը շողեւանով մը վրաններ և ուրիշ պէտքի բաներ զրկեց յիշեալ հրկիզելոց :

— «Կիլիկիա» անուն առողջական և ուսումնական Հայերէն կիսամեայ հանդէս մը այս օրերս երևցաւ : Խումբագիրն է տըքթոր Մ. Բ. Խլթիւճեան, Պալըդ փաղար, Նաֆիյէ խան, թիւ 7, և տարեկան գինն է հինգ արծաթ մէծիտիյէ կանխիկ : Առաջին թիւը կը պարունակէ օգտակար և ուշագրութեան արժանի յօդուածներ : Ըստ մեզ այս յօդուածներէն ոմանք

շատ երկայն են, և ամենէն աղէկ յօդուածն է այս թուոյն մէջ «Ապահովութիւն կենաց» (սիկուրդա) մակագրեալ յօդուածը : Գրագիտական գործունէութիւնը Հայոց մէջ ուշագրութեան և գովութեան արժանի է : Այսչափ լրագիրը և հանդէսը Հայոց մէջ ինչ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենային ի բարին, եթէ անոնք կուր, անհատից դէմ նախատինք և կրօնամոլութիւն մէկդի թողլով, անկեղծաբար փնտռէին ամբողջ Հայ ազգին ընկերական, ուսումնական, բարոյական և կրօնական բարեկարգութիւնը, ըստ սկզբան ճշմարտութեան և իրաւանց :

Ե Ի Ր Ո Պ Ս

Կարողութեանը քաջուած են Բուսիէրտայէն, և ճամբան յարձակում կրած են կառավարութեան զօրքէն : Կարողութեանց 6,000 հոգիէ բաղկացեալ ուրիշ մէկ գունդը նոյնպէս յաղթուած է կառավարութեան զօրքէն :

— Լուր կը տրուի թէ երկու Գերմանական պատերազմական նաւերը որ մօտերս Պիլլաս գետին մէջ Սպանիոյ ծովեզրին մօտ կը կենային՝ Կարողութեաններէն դնդակոծուեցան, և փոխարէն դնդակոծեցին Կարողութեանց բռնած քաղաքը :

— Սէտանի կուուայն չորրորդ տարեդարձը կատարուեցաւ Պերլին սեպտեմբերի 2ին մեծ հանդիսութեամբ : Գերմանիոյ կայսրը դրաւ այն կոթողին առաջին քարը որ յիշեալ յաղթութեան յիշատակին համար պիտի կանգնուի Պէրլին :

— Ասկէ երկու տարի առաջ քրիստոնէական համար Աւստրիոյ կողմէն Սքիցպէրլի ճամբով դէպ ի հիւսիսային բևեռ զրկուած մարդիկ մօտերս ետ դարձան : Ասոնք իրենց նաւը կորսնցնելէն, և շուններէն քաջուած բալխիւներով 96 օր ճամբորդելէն ետքը պատահեցան Բուս ձկնորսներու նաւի մը, և անով աղատեցան :

ԱԻԵՏԱԲԵՐՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՐԸ

ՇԱՐԱԹԱԿԱՆ (Հայերէն, Հ. Ե. Յ. քրդ. Տաճ.) փոսթայի ծախքով տարին 1 արծ. մէծ. 5 հատ, մէկ անձի ուղղուած, 4 1/2 մէծ. :

ԱՄՍԱԿԱՆ (Հայերէն, Հ. Ե. Յ. քրդ. Տաճիւրի և Պալաւիւրի), փոսթայի ծախքով տարին 1 1/2 մէծ. 10 հատ, մէկ անձի ուղղուած, 2 1/2 մէծ. :

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն
Խմբագիր Զ. Ք. ԿԻՐԻՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Չազմագրւար, Յակոբեան խան, Թիւ 12.